

Revolutioner vender om. Ikke bare på sociale og politiske magtforhold, men også på tænkemåder og verdensbilleder – de måder, hvorpå vi beskriver og forstår os selv og vores plads i verden. Revolutioner er således ikke blot politiske, men tillige sproglige handlinger, som litteraturen måske kan deltage i på en særlig måde i kraft af dens sproglige nyskabelser og alternative synsvinkler, dens billeddannelser og flerdimensionelle repræsentationer af verden.

Nærværende nummer af *Passage* afdækker en række aspekter af litteraturens forhold til politiske revolutioner fra Den engelske revolution i 1688 til i dag, hvor det revolutionære potentiale kan være mere vanskeligt at få øje på. Revolutionen angiver ikke alene et politisk ideal (eller mareridt), men også en sekvens af årstal, som danner en matrice for vores forståelse af historien. Men revolutioner er ikke blot milepæle, der ændrer fremtiden, de forandrer også fortiden. For enhver revolution fortolker den forudgående historie og bidrager derved til at forme fremtidens historieskrivning. Ofte har konkurrerende fortolkninger af revolutionære begivenheder stået centralt i skabelsen af stater og folkeslags selvforståelser.

Litteraturen har uundgåeligt reflekteret og på større eller mindre afstand deltaget i disse kampe om at genskrive historien – og til tider også i forberedelsen af kommende begivenheder og forståelsen af dem. Skal man tro Roland Barthes, besidder den litterære skriftpraksis i sig selv et revolutionært potentiale i forhold til den etablerede “meningsfulde” orden: “Ved således at nægte teksten (og verden som tekst) en ‘hemmelighed’, det vil sige en sidste mening, frigør litteraturen (det ville være bedre fra nu af at sige *skriften*), en aktivitet, som man kunne kalde antiteologisk og strengt taget revolutionær, for at afslå at stoppe meningen er i sidste ende at frasige sig Gud og hans hypotaser, fornuften, videnskaben, loven” (“Forfatterens død”, 182). Også nulevende franske tænkere som Jacques Rancière og Alain Badiou understreger, hvordan den litterære praksis kan fungere som en dissens i forhold til samfundsordnen og dens inddelinger netop i kraft af dens revolutionære potentiale, i kraft af dens potentiale for at skabe radikalt nye verdensforståelser og beskrivelser.

Det er i forlængelse af disse overvejelser, vi med dette nummer af *Passage* ønsker at belyse forholdet mellem revolution og litteratur, ikke med det teoretiske i centrum, men med udgangspunkt i konkrete litterære bearbejdnings- og fortolkninger af revolutionære begivenheder og deres historiske betydning. Artiklernes analyser giver anledning til at diskutere en række relevante problematikker, herunder spørgsmål som: Afføder revolutioner nødvendigvis en ny litteratur og nye forfattere? Kan litteratur skabe revolution? Hvorfra, af hvem og hvordan skrives revolutionen og dens betydning?

Vi åbner med to artikler om Den amerikanske revolution. Mikkel Thorup undersøger i artiklen “Un-kinged himself” med udgangspunkt i fire tekster fra lige før og lige efter revolutionens begyndelse, hvordan de revolutionære formåede at legitimere sig selv ved at beskrive de politiske forandringer som genoprettelsen af en tabt orden. I “Utopiens grænser i Den amerikanske revolution” undersøger Mikkel Birk Jespersen i modsætning hertil to utopiske fremstillinger af de politiske omvæltninger, Tom Paines *Common Sense* (1776) og J. Hector St. John de

Crèvecoeurs *Letters from an American Farmer* (1782), som på vidt forskellig vis udnytter litteraturens potentiale for at skabe alternative verdensbilleder til at konfrontere den samtidige virkelighed.

Jakob Ladegaard flytter i “Frigørelsens poetik” blikket frem til Den franske revolution i 1789, sådan som den reflekteres i William Wordsworths episke digt *The Prelude* (1805/1850). Ladegaard viser her ikke alene, at den aldrende Wordsworth bibeholdt sin tro på den revolutionære mulighed, men også at denne tro er nært knyttet til selve forestillingen om en poetisk *imagination*, som går igennem værket. Og i Birgit Erikssons artikel “Revolutionen, moderniteten og de mulige genrer” viser hun tilsvarende, hvordan revolutionen trængte sig på også hos den politisk konservative Goethe, med udgangspunkt i en læsning af værkerne *Tyske udvandrers historier* (1795) og *Wilhelm Meisters læreår* (1795-96). Eriksson beskriver, hvordan Goethes brug af en række forskellige litterære genrer kan betragtes som eksperimenter med forskellige opfattelser af subjektivitet og historie og herved også som forskellige måder at forholde sig til revolutionen og moderniteten i det hele taget.

Herefter springer vi til det tyvende århundrede med Birgitte Pristedes bidrag, “En hardback-revolution?”, der med udgangspunkt ikke i indholdet, men tværtimod i bøgernes omslag beskriver det omskiftelige forhold til litteraturen i perioden efter den russiske revolution. I modsætning til i Vesten nød hardbacken i det kommunistiske Sovjet stigende popularitet og støtte, og Pristed viser, hvorledes denne udvikling er karakteristisk for litteraturens position i det postrevolutionære samfund. I et mere principielt perspektiv analyserer Michel Beaujour i den oversatte artikel “Flugten ud af tiden” fra 1967 de mulige forbindelser mellem poesi og revolution – og ikke mindst de mange selvmodsigelser og forvekslinger, som er forbundet med tænkningen af disse forbindelser – på baggrund af blandt andet Marseillaisen, Internationale, kubofuturistisk og dadaistisk digtning. I “Hvad er revolutionær litteratur?” diskuterer Hans Jakob Ohldieck to forskellige forståelser af litteraturens rolle i kølvandet på Den cubanske revolution, den officielle og den neobarokke, sådan som den kommer til udtryk hos Severo Sarduy og i José Lezama Limas roman *Paradiso* (1966). Ohldieck argumenterer for, at denne alternative strømning ligger nærmere ånden fra revolutionen end dens officielle udløbere.

Afslutningsvist argumenterer Mikkel Bolt i artiklen “Kunst, kapitalisme, revolution og kommunisering” for, at kunsten til alle tider er indgået i et komplekst forhold med forestillingen om revolution, idet den på én gang har kritiseret og konsolideret det moderne kapitalistiske samfund. Kunsten har således ifølge Bolt siden Romantismen forsøgt at overskride kunstinstitutionens rammer og skellet mellem kunst og hverdagslivet. Dette destruktive projekt er generelt blevet opgivet i samtidskunsten, men Bolt ser en bemærkelsesværdig undtagelse i miljøet omkring udgivelserne *Tiqqun* og *L'insurrection qui vient*, hvor elementer fra den revolutionære tradition kombineres med avantgardekunst.

Endelig har vi til dette nummer fornøjelsen af for første gang på dansk at præsentere en række kortere, men centrale tekster af Lev Trotskij og Maurice Blanchot, som på begivenhedens midte reflekterer over muligheden for at skabe en revolutionær skrift. Vi håber, det giver anledning til såvel politisk som intellektuel vækkelse på vejen mod nye revolutioner.